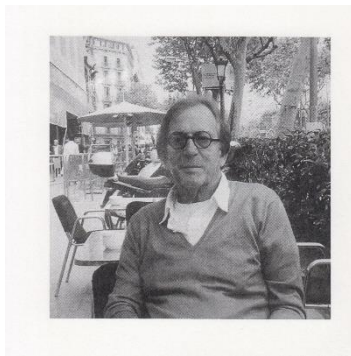

KUNSTENAAR FONS LEMMENS (1941-2018)

Jan Schurgers

Alfons Gerard Marie Lemmens wordt op 28 augustus 1941 geboren in de Cremerstraat in Broekhem, als jongste telg in een gezin van veertien kinderen. Hij bezoekt de lagere school in de Bosstraat en als kleine jongen loopt hij achter elke begrafenisstoet aan die richting het kerkhof gaat, aan het eind van die straat. Een fascinatie voor kerkhoven, die hem zijn hele leven zal bijblijven.

Al snel slaat echter het noodlot toe in het gezin Lemmens. Op 9 april 1948 overlijdt zijn moeder Gertrudis Josephina Eggen, die op 11 februari 1896 in Houthem geboren is. Fons is dan zes jaar oud. Tot overmaat van ramp overlijdt zijn vader Hubertus Alphonsus Lemmens, die op 29 november 1896 in Valkenburg geboren is en metselaar en later mijnwerker van beroep is, op 7 december 1955. Hij krijgt een hersenbloeding en de kinderen waken zo goed en zo kwaad mogelijk bij zijn ziekbed, omdat hij moet herstellen.

Op een ochtend schudt een broer Fons wakker en samen kloppen ze op de slaapkamerdeur van vader. “*Pap, pap, opstaan!*” roepen ze, maar pap zal nooit meer opstaan. Bijna acht jaar lang heeft het door het hoofd van Fons gespookt, dat hij zijn moeder niet durfde te kussen bij haar overlijden. Het eerste wat hij nu doet, is zijn vader een kus geven. Het maakt een einde aan een bijna acht-jarig syndroom van deze gevoelige jongen. Hij is dan veertien en wordt verder opgevoed door zijn oudere broers en zussen.

Als ik hem later vertel dat ik het ontzettend betreur dat ik bij het overlijden van mijn vader in 1984 nooit heb gezegd dat ik hem een geweldige vader vond, zei hij spontaan: “*Als dat zo is, zal hij dat zeker wel gevoeld hebben*”. Het is een troost voor me geweest, tot op de dag van vandaag.

Beginnend kunstenaar

Rond zijn 18^e geeft Fons te kennen kunstenaar te willen worden. Hij gaat studeren aan de Stadsacademie voor Toegepaste Kunsten en aan de Jan van Eyckacademie in Maastricht. Hij krijgt er een jaar lang les van de bekende professor Ko Sarneel. Hij betreft een gedeelte van de bijbouw van Villa Alpha in Valkenburg en verhuist in 1963 naar de Bogaardenstraat in Maastricht, omdat dit beter te combineren is met zijn studie en niet lang daarna naar de Turennestraat. In 1966 verhuist hij naar de Spauwenstraat 1 in Eijsden en vier jaar later naar de oude boerderij van het kasteel aldaar.

Hij maakt daar een moeilijke tijd door. Jonge kunstenaars krijgen in die tijd nog geen financiële steun. Ze moeten zichzelf zien te bedruipen en dat valt niet mee. Zijn naam moet nog gevestigd worden. Van lieverlee neemt hij seizoens-

werk aan in Valkenburg om in zijn levensonderhoud te voorzien en wordt gids in de gemeentegrot. In de avonduren wast hij touringcars die terugkeren van hun dagelijkse reis. Maar hij blijft schilderen. In 1967 richt hij samen met een groep jonge kunstenaars, waaronder de eveneens uit Valkenburg afkomstige Jos Caelen, Ekspo 6 op, met als doel de kunst naar de bedrijven te brengen en zo naar een groter publiek. Er volgen in de jaren daarna exposities bij de ENCI in Maastricht, de Koninklijke Zinkwit Maatschappij in Eijsden, Lommaer IJzer en Staal in Born, Macintosh Confectie in Stein en de Peter Stuyvesant-collectie in Maastricht.

Nieuwe technieken

In 1970 is Fons de initiatiefnemer van de drie maanden durende gemeenschapsmanifestatie “Kollektief ‘70” in Eijsden met onder andere exposities, workshops en films. In die periode maakt hij zich los van het schilderen en begint met reliëfs te werken. Hij toont veel interesse in het constructivisme, dat hem lang bezighoudt en danig beïnvloedt. Langzaamaan gaat hij daarna over naar het werken met andere technieken en strakkere vormen. Hij gaat zeefdrukken maken en breidt het woonhuis in de Graaf de Gelooslaan verder uit met een buitenatelier en een extra atelier in de grote schuur van de boerderij. Het werk wordt soberder, met veel witruimte, waarin summiere afbeeldingen en kleur op precies de juiste plek. Zachte kleuren worden afgewisseld met vlakken en lijnen in een felle kleur. Meestal is dat rood of blauw, waarin echter ook weer kleurschakeringen voorkomen. De overgangen zijn bijna onmerkbaar en geraffineerd.

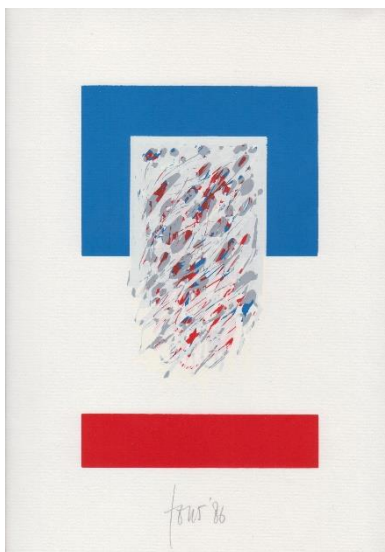
Schilderij op doek, 1987
(foto: Collectie familie Lemmens)

Het is in deze technieken dat hij een hoge graad van perfectie weet te bereiken. Zijn werken zijn vaak groot van afmeting en soms dienen twee of drie panelen samengevoegd te worden tot een indrukwekkend geheel. Zo ontstaan composities die misschien koel aandoen, maar een eigen magische bekoorlijkheid bezitten.

“Een schilder gaat niet eerst zitten nadenken welke kleuren hij gaat kiezen, hij pakt ze gewoon, bijna toevallig en gaat daarmee aan de slag”, aldus Fons in 1984.

Exposities

Hij geeft enkele jaren les aan de Lagere Technische School in Roermond en wordt vervolgens docent aan de Academie voor Beeldende Kunsten aan de Rijkshogeschool in Maastricht. Intussen is hij getrouwd en krijgt twee kinderen, dochter Martine en zoon Jeroen. Zijn werk wordt langzaam bekend in de kunstwereld. Er komen exposities op meerdere plaatsen in de omgeving, zoals van 20 januari tot 20 februari 1985 in galerie Wanda Reiff in Aalbeek en verder in het Bonnefantenmuseum in Maastricht, Het Bassin eveneens in Maastricht en in het buitenland in onder andere Koblenz, Aken, Hasselt, Krakow, Parijs en Zürich.

Zeefdruk op papier, 1986
(Foto uit: "Rand van Licht." Twee gedichten
van Hans van de Waarsenburg met een
zeefdruk van Fons Lemmens)

In 1983 neemt hij het initiatief om te komen tot de "Stichting Kunstcentrum Limburg-Het Bassin" in Maastricht, waarvan hij vele jaren voorzitter zal zijn en die veel jonge kunstenaars de kans geeft om ook eens aan bod te komen.

Fons Lemmens heeft het contact met mensen altijd heel belangrijk gevonden. Hij is een aimabel mens, die weet te luisteren. Die zijn mening geeft op een rustige, doordachte manier. Nooit drammerig en aangenaam om naar te luisteren. Het is mede debet aan zijn succes en de verkoop van zijn werken. Hij heeft zijn naam gevestigd.

Zeefdruk op papier, 1993, nr. 9304
(foto: Collectie familie Lemmens)

Zeefdruk op papier, 1993, nr. 9301
(foto: Collectie familie Lemmens)

Werken in de openbare ruimte

Ook de overheid raakt geïnteresseerd in zijn werk en dat levert de nodige opdrachten op. Zo ontwerpt hij meerdere werken voor openbare gebouwen, vooral in Limburg, zoals de toegangsdeur van het Huis van Bewaring in Maastricht, de hal van politiebureau in Simpelveld, ruimtelijke objecten voor de MAVO “de Hoogbeemt” in Eindhoven en de panelen en deuren van het gebouw van de Sociale Dienst in Maastricht. Eveneens in Maastricht de stalen constructie in rood voor de hoofdingang van ziekenhuis St. Annadal en in 1990 de stalen platen in het Stadspark, dat het homo-monument wordt genoemd omdat het een trefpunt wordt van homo's, met daarop een tekst van zijn vriend de dichter Hans van de Waarsenburg (1943-2015), die luidt:

Eeuw
In een waaier van verscheidenheid
Loopt tijd te hoop
Dooft schandzang ver rumoer
In vroege schaamten van onderworpenheid
Het veranderende licht
Gebogen hoofd dat zich opricht
Verstild in kleur en bewogenheid
Ruimte nog voor ver verschiët
Open hand die voegt, die leven biedt

Stalen platen in het Stadspark in Maastricht, 1994
(foto: Marianne Schurgers)

Begin jaren negentig krijgt hij een opdracht van de gemeente Eijsden voor een kunstwerk bij het Ursulinenklooster. Die gaat uiteindelijk niet door, maar wel komt er in 1994 een kunstwerk van metaal en steen op de grensovergang tussen Eijsden en Withuis. In datzelfde jaar realiseert hij in Caestert, bij een kleine brug over de beek “de Voer”, een kunstwerk dat een boom symboliseert, die uit het water lijkt te groeien.

Kunstwerk in steen en staal in Withuis, 1994. (foto: Collectie familie Lemmens)

Boom in "de Voer" in Caestert, 1994. (foto: Marianne Schurgers)

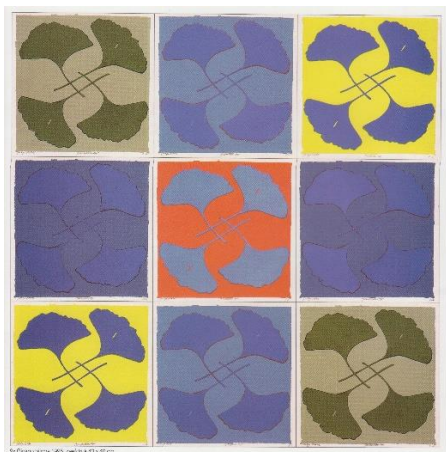
Dat zijn kunstzinnige inbreng en visie gewaardeerd wordt, blijkt wel uit het feit dat hij verschillende gemeentes in de omgeving adviseert in de aankoop van hun kunstwerken, waarbij hij vooral het werk van jonge kunstenaars promoot.

Depressie

Van grote invloed op zijn geestesgesteldheid is de scheiding met zijn vrouw Irene begin jaren negentig. Het grijpt hem sterk aan en hij raakt in een zware dip. Hard werken en praten met mensen om hem heen, helpt hem uiteindelijk om er bovenop te komen, maar het vraagt veel energie en wilskracht. Hij leert de Poolse Marta Zaremba kennen en op 20 december 1995 trouwen ze. Fons verlaat de woning aan de Graaf de Geloeslaan in Eijsden en ze vestigen zich in een gedeelte van een groot pand in 's-Gravenvoeren. Langzaam raakt hij over zijn depressie heen en gaat weer exposeren in de omgeving, het Duitse grensgebied en in Polen.

Exposities

Vlak nadat de door hem ontworpen ramen voor het Zuiveringschap in Roermond zijn geplaatst is er in juni 1994 een expositie in de galerie Post en Salomon in Brunssum, met tekeningen, schilderijen en zeefdrukken. Bij die expositie verschijnt er een cassette met vier zeefdrukken van een Gingko Biloba-blad in verschillende kleuren. Het blad van die boom heeft voor hem een interessante vorm en het houdt hem enige tijd bezig. Zo verschijnt ze ook op de brochure van een tentoonstelling in het Streekmuseum in Valkenburg.

Zeefdruk Gingko Biloba, 1994/1995

Daarmee keert hij terug in zijn geboorteplaats. Van 4 augustus tot 17 september 1995 toont hij een mix van oud en nieuw werk en er is veel belangstelling voor. Fons werkt dan met houtskool, potlood, lak, olieverf en hij maakt grafisch werk, etsen en zeefdrukken. Hij speelt met vormen, vlakverdeling en verschillende schildertechnieken. Opvallend zijn de doorwerkte achtergronden, veelal wit met lichte vegen, laag over laag geschilderd met contouren van ovals, driehoeken en balken, die vaag zichtbaar blijven. Het zijn “vlakken vol sneeuw en wind”, volgens Hans van de Waarsenburg.

Aken

In 2005 verhuist Fons en zijn vrouw naar de Eupenerstrasse in Aken. De contacten met zijn kunstvrienden en kennissen in Limburg verwateren langzaam. Fons maakt nog werken in opdracht en hij exposeert sporadisch in zijn omgeving en in Polen. Zijn gezondheid gaat langzaam achteruit. In 2015 maakt hij een zware val op zijn hoofd. Hij wordt enkele maanden opgenomen in een revalidatiekliniek in Keulen. Helemaal de oude wordt hij niet meer. Niet lang daarna wordt vasculaire dementie bij hem vastgesteld en wordt conversatie steeds moeilijker. Hij overlijdt op 23 februari 2018 en is dan 76 jaar oud. Op 5 maart vindt er een herdenkingsdienst plaats in de St. Gregoriuskerk in Aken, waarna zijn crematie volgt.

Ondanks zijn fascinatie voor kerkhoven wordt hij dus niet begraven. Ooit zei hij: *“Ik wil niet begraven worden. Ik ga me laten cremeren om de kinderen niet met allerlei verplichtingen op te schepen”*.

Een gedeelte van zijn as wordt uitgestrooid op het kerkhof van Varengeville aan de Normandische kust. De kunstenaar Georges Braque woonde en werkte daar de laatste jaren van zijn leven tot 1963 en werd er begraven bij het kerkje. Het was Fons' lievelingsplek want, zoals hij ooit zei: *“Het licht is daar zo mooi.”*

Zeefdruk op papier, 1993, nr. 9302. (Collectie Jan Schurgers)

Collecties

Fons Lemmens zal niet vergeten worden. Zijn werk is in vele collecties opgenomen, zoals in die van de Provincie Limburg, Het Bonnefantenmuseum, de gemeenten Eijsden en Maastricht, de collectie van DSM, de Sikkenscollectie, de Peter Stuyvesant-Foundation, de Mora-collectie en in tal van particuliere collecties in binnen- en buitenland.

Bronnen

Van der Hoek Sietse, brochure "Fons Lemmens", 1993.

Schurgers Jan, "Alfons Lemmens-een gedreven kunstenaar", Geulrand nr. 7, juli 1984, p. 83-85.

Brochure bij de tentoonstelling in Galerie Wanda Reiff, 1985.

Verhiel Irene, "De beeldtekens van Fons Lemmens", de Limburger, 13-6-1994.

Mails van dochter Martine Lemmens d.d. 16-1-2023 en 20-2-2023.